

CSUKÁS ISTVÁN

MAGAMRÓL KÉPZELGEK

Él még Anyám, él még Apám, és az ő szívük dobogja nekem mindennél biztosabban s konokabban, hogy él még Magyarország: együgyű hit ez, tudom, a fáradtság alján, kiürült napok alján, eldőlégek alján halkabbnál is halkabb szívverés, olyan, mint a fűszál zizegése, tücskök menekülő surranása, tócsa tükrének borzongása, mérhetetlen, de a fűszál zizegése lehet a semmibe vágtató tatárhordák után küldött sóhajtás, a tücsök surranása meszesedő lóbordákon cimbalom-zene, a tócsa Isten szeméből idehullajtott könnycsepp – Tatárhordák? Lódögök? Isten könnye? Micsoda atavizmus játszik velem jól fűtött szobámban, ahol legföljebb a radiátor zizeg, a telefon ciripel és az asztali lámpa vet kerek tócsa-fényt, honnan ez az idegeimre csomózott, elfelejtett nyelvű írás, olvashatatlan üzenet, kibogozhatatlan fájdalom, torokig ömlő sírás, hiszen tűrhetően élek, lakom, van mit enni-inni, egészségesek szeretteim, s homlokom már-már a jövő századba ér, vagy legalábbis a jövő századból már idelátni, ha lesz jövő század; ha lesz, belőlünk lesz, ha nem lesz, belőlünk nem lesz, nem törődöm ezzel sokat, megmosolygom s megáldom rózsás popsiját, gurigázzon koponyámmal, fűzzön gyöngysort csigolyámból, még elképzelni sem tudom, hogy milyen lesz, engem, amíg bőröm összetart, s amíg eszemet szélnek nem ereszttem, s oly világosan, mint asztalomon a papír, s oly egyszerűen, ahogy lélegzem, csakis az életem érdekel, magamról képzelvek, magamért rettegek, magamba vagyok szerelmes, s igazán csak az rendít meg, hogy vagyok, s hogy a legnagyobb csoda is én vagyok, külön-külön minden porcikám, miattam verődtek össze a sejtek, tudomnak vált ki az oxigén, szememnek gyulladt ki a fény, és értem van minden, hajnalban nekem kel fel a nap, és tőlem búcsúzik este, az ég köldökén engem hív a puha csillag, hogy gyere, tégy magadévá, rám várt

a homályos kezdet óta, hogy beteljesüljön, ez volt a cél, ez a nász, ez a folyamatos egyesülés, az időt kirekesztő közösülés, nem kell óra, naptár, végtelen pillanat, lehuny szemű csók, egymást fölfaló koitusz, nincs más, nem is lehet másként a semmiből a semmibe, mert nekem lesz örökre végem, leválik rólam, elporlik, mint tojáshéj, születésem és halálom, elringat csecsemőt és halottat a szülőföld, az anyaföld.

LAPIS JÓZSEF

ÉL MÉG A KÖLTEMÉNY

Csukás István: Magamról képzelvek

Úgy képzelem Csukás István versének a címét, mint egy dombot, egy szép, szimmetrikus halmot. Egy rövid, majd két hosszú szótag ösvényén jutunk föl a tetőre, ahonnan aztán szintén két hosszú és egy rövid szótag lejtőjén érkezünk vissza a földre. Mély hangrendből indulunk fölfelé, majd magas hangrendben siklunk lefelé. Hogy aztán a költeményben is bejárjunk egy utat az anyától, a szülőktől („Él még Anyám, él még Apám”) a szülőkig és az anyaföldig, az élettől a halálig: „elringat / csecsemőt és halottat a szülőföld, az anyaföld”.

A *Magamról képzelvek* című verset Csukás István majd fél évszázadosan, 49 esztendőskorában írta: 1985-ben az *Új Írás* folyóiratban jelent meg április 1-jén, épp a születésnapját megelőző napon (mások mellett Rába György, Baranyi Ferenc, Sulyok Zoltán és Ágh István költeményeinek társaságában), majd még ugyanezen évben a *Szép versek* antológiában is: a nevezett öt szerzőtől mind kerültek be versek a gyűjteménybe az adott lapszámból. Saját kötetben egy évre rá, az 50. születésnap alkalmából kiadott összegyűjtött versekben közölte (*Mint az ejtőernyősök*, Szépirodalmi Könyvkiadó), az *Új versek* (1985) ciklusban – kötetzáró helyzetben.

A *Magamról képzelvek* az addigi életút bizonyos szempontú összegzését talán kevésbé, az aktuális létállapot megragadását viszont hangsúlyosan jelenti. A Csukás költészetét ismerők tudják, hogy költői attitűdjének mindig is – sajátos módon már korai kötetei esetében is – jellemzője volt valamiféle fanyar nosztalgikuság, hiánytapasztalatok megjelenítése, a dallamos, erőtől duzzadó sorokba is gyakran beáramló veszélyérzet, mint ahogyan a magány és a halál árnya is be-beszüremkedett a hol pergő, hol lassabb ritmusokba, expresszív képhasználatba. Az évtizedek teltevel lírája tisztult, elégikus hangoltsággal, kételyteli ünnepélyességgel telítődött, ritmusai lelassultak, áramlóvá váltak, hogy végül kimunkálja azt a hétköznapi, egyszerű méltóságtól gazdag, önreflexív-önvizsgáló modalitást, amely aztán pályája végéig meghatározója lesz költői írásművészetének.

Negyven felé című művében, évtizeddel korábban egy számvetésnek vagyunk tanúi, ám ebben még kevesebb a súly, a közegellenállás, s több a szomoró-ironikus könnyedség – Kosztolányi *Boldog, szomorú dalával* rokon. „Hümmögve hallgat ily nagy szavakat: / Emberiség, Szerelem, Halál! / Tenyerét előre tartva tapogat, / repül még, hogyne, lábujjhegyre áll. / Szédül is, fulladozó tüdővel / a sokadik cigarettára gyújt, / ajtó részét nézi szívdobogva: / villámlik a magnézium-út.” A *Magamról képzelgek* beszédmódja viszont már nélküli az ironikus játékoskosságot – bizonyos pontjain egy keményen önironikus hang megszólal ugyan („Tatárhordák? Lódögök? Isten könnye? Micsoda / atavizmus játszik velem jól fűtött szobámban”), ám egy sokkalta ünnepebb, ódai hangvétellel találkozunk. Változik a ritmika: a *Negyven felében* a ritmust erőteljesebben jelölik ki a rövidebb sorok; a strófákra nem tördelt költeményben a lazán (nem szigorú szabályszerűen) félrímes (x a x a, x b x b stb.) megoldás miatt mégis elkülönülnek szakaszok, s a rímfelelő sorok esetében nem is találunk sorátlépést (csak a nem rímelő, x-a sorok között), s ekképp markánsabbak a mondathatárokkal is jelölt cezúrák. A *Magamról képzelgek* ugyanakkor olyan, mint egy szabadon áramló beszéd, egy folyamatos dallam, gyakori, váratlan soráthajlásokkal – nincsenek, mert jól kitapintható ritmus, metrum nélkül nem is lehetnek cezúrák. Rímekről sem igazán beszélhetünk, legföljebb olyan asszonáncokról, amelyek a fülnek alig érzékelhetők ebben a beszédfolyamban. Technikailag tulajdonképpen az egész költemény két mondat, egy rövidebb 12 soros és egy hosszabb 33 soros – a határ a főntebb idézett, önironikusnak nevezett részben van („Micsoda...”).

Érdekes, hogy az Új Írásban megjelent és a jelenleg a Digitális Irodalmi Akadémián olvasható Összegyűjtött versekben szereplő két változat nem identikus, vannak köztük apróbb eltérések. Némelyik központozásbéli módosulás egyszerű helyesírás-korrekciónak tűnik (pl. „él még Apám és az ő szívük” helyett: „él még Apám, és az ő szívük”), másnak viszont jelentésbefolyásoló ereje van. A korábbi „hogy él Magyarország; együgyű hit ez, tudom” verzió után a későbbiben ezt olvassuk: „hogy él még Magyarország: együgyű hit ez, tudom”. A „még” szócska betoldásával Magyarország létállapotát – a szülőkéhez hasonlóan – is az ideiglenesség és végesség mezsgyéjére helyezi, ugyanakkor sajátos módon ezzel szólaltatja meg a remény hangját (mintegy távoli asszociációként bevonva Kisfaludy Károly *Mohácsát* is: „Él magyar, áll Buda még!”), hiszen ahol bizonyosság van, ott a remény hangfekvésére nincsen szükség. Egyben ismétlésszerkezetet is létesít az első sorral („Él még Anyám, él még Apám”), fölerősítve a szintagmák közötti párhuzamot és kapcsolatos viszonyt, a gondolatrítmust és a költemény belső dallamát. A pontosvessző kettőspontra változtatása az első mondatot összébb rántja, s a két gondolati része („él még...” – „együgyű hit”) közötti összetartozást, következményes viszonyt hangsúlyozza.

A vers felütése és alaphelyzete, bár néhány egyszerű, hétköznapi kijelentésről van szó, izgalmasan összetett. „Él még Anyám, él még Apám, és az ő szívük / dobogja nekem [...], / hogy él még Magyarország”. Összetett egyfelől azért, mert a rövid, erőteljesebb duzzadó „él” szó mellett ott áll az ezt több irányba – végesség és remény – módosító „még” szócska, s mert amikor ezt kimondja valaki, az azt jelzi, hogy nem magától értetődő az, amit kimond: sem a szülők, sem a saját élethelyzete miatt. (Emlékezzünk Csukás korai, *Őszi siratás* című versére: „anyám, a fiad sem menthet a haláltól!”) Izgalmas a felütés amiatt, mert az „él [még] Magyarország” kijelentés a másik két „él még”-ből következik – a szívdobogás, a szívverés (a szülőké) az, ami feltölti életadó ütemmel, árammal az országot, a világot. S ez a dobogás,

ez a szívritmus az, ami magát a költeményt is elindítja, és segíti mindvégig lassú ritmusát, dallamát. A versdallam és a „halkabbnál is halkabb szívverés” között mindvégig összefüggés van, amit a költemény egyéb, áramlást, ütemet jelölő – különben hangfestő – kifejezései (surranás, zizegés, borzongás) erősítenek; amit a költemény állít, azt formájában, dallamában, szóválasztásaiban, hangzóságában meg is cselekszi. Amíg tart ez a halk ritmus, addig él még a költemény.

Ez az „él még...” az, amelyet a lírai beszélő „együgyű hit”-nek nevez a költemény elején – s ez bomlik ki a rá következő szakaszokban, hogy mi is ez az együgyű hit. A halk szívverés hite, az életé – immár a lírai éné magáé is, aki előbb a hétköznapi neszekben, zajokban hallja meg ezt az ütemet („fűszál zizegése”, „tücskök menekülő / surranása”, „tőcsa tükrének borzongása”), majd képzeletileg tovább: mindez régi korok visszhangja is lehet (itt konkrétan a tatárdúlás siralmas időszakáé: „a tücsök / surranása meszesedő lóbordákon cimbalom-zene”, „a tőcsa Isten szeméből idehullajtott könnycsepp”). A múltbéli, nagyszabású képzelgést azonban a már említett fordulatban, idézett helyen vissza is vonja: „Tatárhordák? Lódögök? Isten könnye? Micsoda / atavizmus játszik velem jól fűtött szobámban, / ahol legfőljebb a radiátor zizeg, a telefon / ciripel és az asztali lámpa vet kerek tőcsa-fényt”. A romantikus látomás helyére a jelen technikai civilizációjának mindennapi érzékelei kerülnek. A kérdés az lesz, hogy „honnan ez az idegeimre csomózott, elfelejtett / nyelvű írás, olvashatatlan üzenet, kibogozhatatlan / fájdalom” (a korábbi változatban: „kibozgathatatlan fájdalom”)? A hétköznapi jelen talán ideiglenesen bár, de mégis meglévő magánvalója, biztonságos és otthonosnak tetsző kisszerűsége kerül tükörbe valamilyen rejtélyesen feltörő belső fájdalommal, mondjuk ki, rémmel – ez a titokzatos rém az, amely Csukás István költészetét valóban a kezdetektől fogva kísérti, s nem engedi sosem a nyugalmat, a bizonytalanságtól mentes otthonosságot. A kísérteties idegenség ez, amely belengi a létezését, s amely amennyire megfejtésre szorul, épp annyira megfejtethetlen.

A megfejtés, megoldás, amire aktuálisan ebben a versben a beszélő az áramló gondolatmenet során jut, az alábbi: „amíg eszemet szélnek nem / eresztem, s oly világosan, mint asztalomon a papír, / s oly egyszerűen, ahogy lélegzem, csakis az életem érdekel, / magamról képzelgek, magamért rettegek, magamba / vagyok szerelmes, s igazán csak az rendít meg, hogy vagyok, / s hogy a legnagyobb csoda is én vagyok”. Látszólag a klasszikus modern elődök én-kérdéseinek visszhangja is lehet ez, Ady én-felnagyítása vagy Babits dilemmája *A lírikus epilógjából* („a mindenséget vágyom versbe venni, / de még tovább magamnál nem jutottam”) – ám ha a nyugatosok világa felé tekintünk, akkor meglátásom szerint inkább Kosztolányi én-halál-központú életre csodálkozása, az elmúlással örökké fűszerezett életmegragadása áll közelebb a Csukás-vers szemléletéhez. Közelebb áll, de mégsem az. Semmiképp sem öntetszeglésről vagy bejelentett ön-érdekről van itt szó – a „csakis az életem érdekel” sor elsősorban egy belátás, egy következtetés: valamiképpen mindennek az alján, minden megértési kísérlet végén az én saját tapasztalatú kérdései állnak. A „magamról képzelgek” azt jelenti, hogy a fantáziáim, a világépítem és -megértésem az én mélységeiben gyökerezik; zsigerileg ez határoz meg minden mást – saját életem fikcióját én hozom létre.

S e kérdések egyik legmeghatározóbbika, nem gondolatilag, nem filozófiailag, de nem is a felszíni rettegésben, hanem valahol a belső áramlás legmélyén, az, hogy ennek vége lesz: „nincs más, nem is lehet másként a semmiből a semmibe, / mert nekem lesz örökre végem, leválik rólam, elporlik, / mint tojáshej, születésem és halálom, elringat / csecsemőt és halot-

tat a szülőföld, az anyaföld". Látjuk, hogy nem a heideggeri halálhoz futó lét tapasztalatáról van itt szó. A halál nem mindennek középpontja ebben a létezésben, hanem a keret egyik oldala, mint ahogyan a másik a születés. A keretben ott vagyok én, amíg vagyok, s addig ez az önmagában vett csoda a létezés – nem azért, mert csodálatos, hanem mert van. Ha jól értem a Csukás-verset, az idegen rém nem a halál kísértete, nem az tölti föl baljós, veszélyes jelentésekkel a hangokat és hangulatokat – hanem a létezés árama termeli ki ezeket, szinte megfejtethetlenül. A vers nem kutat pszichológiai okokat, mindössze felmutatja és sodró áramában létrehozza az élet struktúrájának bonyolultságát.

A zárlatban, mint már utaltam rá, van körkörösség – visszatérünk a nyitányhoz, a kiinduláshoz, a szülőkhöz: immár a mindent befogadó (anya)föld képében. Inkább keresett és fellelt, elképzelt-megképzett bizonyosság ez, semmint megnyugtató válasz és végső megoldás; mert az már nem a mi dolgunk („nem törődöm / ezzel sokat”, olvassuk korábban a jövő század milyenségéről, „ha lesz, belőlünk lesz, / ha nem lesz, belőlünk nem lesz”). A zárlat nem véletlenül csorog vissza a költemény elejéhez: talán hogy mégiscsak, leginkább a „még”, az „él még” áramában tartson meg.

PÁL SÁNDOR ATTILA

TÁVOLI CSILLAG

Mi lesz veled, mi lesz velünk, ha őszinte akarsz lenni,
és miért ne akarnál, akkor lényegtelen, hogy meddig
s hogyan éled túl a rákos sejtek, a szerek és mérgek, a
kiszámíthatatlan balesetek ostromát, egy kedves, ötvenes nő
egy apró távcsővel, ami közelre lát jól, végignézi az összes anyajegyét
a testeden, le kell tolnod a gatyádat is, a bal nagylábujjadon is van kettő,
az ölébe veszi, megnézi, mintha nyomdázna a bőrdön, húszezer,
a nagybőjtben megfogadtad, hogy nem iszol alkoholt, nagyon nehéz,
megleپően és száználmasan nehéz, de mindez csupán néhány
ember, apád, anyád, nagyszülők, feleséged, fiad relációjában
nyeri el értelmét, ha a mi meg ezt a népet, ezt az országot jelenti,
az is csoda, hogy eddig húztuk, ennyi nyomorító gonosszággal,
rosszindulattal, veremmel, hogy már egyenletes talaj sincsen,
és mindig belezúgtunk, pedig másoknak ástuk, azt a sok kiásott földet
meg szárért-húgyért eladtuk, az ünnepeink szabadnapok lettek,
Jézus keresztútja, halála és feltámadása alatt egy szauna poklában izzadsz,
hogy méregtelenítsd magad, és kipihent legyél kedden a meetingen, kongunk
belülről, mint egy üres gabonasiló, a barátságunk sunyi törleszkedés

a haszonért, miféle kezeket fogdostál már össze életedben, istenem,
 a jó szavaink mögött csatarendben áll száz másik ironizáló, visszavonó,
 megszóló megjegyzés, mint mérgezett nyilak, és hátrafelé nyilazzuk le azt,
 aki hátat fordított, ideje nincs már, hogy visszaforduljon, és lássa,
 ki volt az, szépen lassan kiszárad minden, ahogy előbb a tuják,
 majd a fenyők mentek ki szüleid kertjében, a berregő szivattyú
 nem talál már vizet a mélységben, homokot köp, mint a koszos arcú,
 veled egyidős srác a Jászai téren az arcodba a turhát, csöves szar,
 faszszopó buzi, ez a dialógusotok, *en general*, pedig mi lenne, mi
 lett volna, mi lehetett volna, képzelepsz, ha letörled a nyálat az arcodról,
 félretolod az ütésre lendülő kezét, ami nem nehéz, mert lassú és ügyetlen,
 hiszen részeg, a lendülettől majdnem elesik, de megfogod, foltos, szarszagú
 kabátjában magadhoz szorítod, megöleled, mint kedves barátodat,
 ő a válladra borul, és elsírja magát, nem kér bocsánatot, elnézést,
 csak sír, zokog keservesen, azok a tiszta, sós könnyek szépséges csíkokat
 húznak szenesen fekete arcán, kifehérik a bőrét, piros, vizenyős
 szemekkel néz el a vállad fölött a Margit híd felé, s csak zokog, zokog, zokog,
 semmi baj, semmi baj, édes hazám, semmi baj, mondd, nyugodj meg,
 nincsen semmi baj, te nem tehetsz róla, ez itt a jövő, ami valójában nem
 is létezik, én meg már halott vagyok, távoli csillag.

PETŐCZ ANDRÁS

MAGAMRÓL

„él még Magyarország: együgyű hit ez”

Csukás István: Magamról képzelgek

Anyám halott. És halott az apám is. Nekem
dőlő egek alján halkabbnál is halkabb szív-
verés, de itt laknak bennem. Nem lehet perc,
 mikor ne arra emlékeznék, milyen sokat, mi
 sok *visszaadhatatlant* köszönhetek nekik. Ha
 még vagyok, azért vagyok, mert ők *bennem,*
 valahol, ami már nem is én, de még magam.

Igen, ők valahol ott, ahol én, persze máshol már, és mégis ott, ahogyan én is máshol. *Jaj*, nem éppen Rimaszombatban, ahol egykoron anyám, gyerekként, s nem Pozsonyban, ahol apám apja, nagyapja, dédapja. És nem távoli táj meg idő, ahol is talán éppen jeruzsálemi ős lapul, hanem a Duna mentén, *még vagyok*.

Képzelve, mondhatni. Képzelem, hogy *oké* minden, családom Cambridge, Luxembourg, Rimavská Sobota, és még ki tudja, merre. Se-honnai bitang mégsem volnék, hisz' bennem Arany, Ady, Balassi, Pilinszky, Kassák. Adni tudok annak, aki kér, maradt, lásd, ennivalóm is: magamra zárhatom az ajtót, ha szükséges.

Viszem tovább azt, ami énmagam, apa, anya meg a többiek – lakásom galéria és múzeum egyszerre –, és csak azt szeretném, ne ítéljétek pusztulásra mindazt, ami itt, nálam. Kicsinke *haza* a nappalim, *Európa is*, közös múlt. Igen, valamiféle tudás, bár sejtelmem sincs, miféle. *Ne dobjátok a szemétre mindezt, ha kérhetem*.

TOMAJI ATTILA

TÖRT ÉN, ELEM

„él még Magyarország: együgyű hit ez, tudom”
(Csukás István)

Ha égi sétád során arra járnál ismét, hol a várost folyó szeli ketté, és leülnél arra a véltlen kőre, hol annyi rokon másík is írta a versét, s látnád újra az éjszaka összes megunt kincsét (ott fut a lomha víz színén), te akkor is azt kérdenéd, honnan ez a kibogozhatatlan fájdalom, torokig ömlő sírás, s én hallgatnék, bár boldog lennék, hogy itt jársz köztünk, költő, itt van még jobbik részed, mert tűnhet a hús, de sose a lélek.

Néznénk a várost. Hol tornyok mutattak az égre,
s a vízben közös arcunk tükre villant megbékélve,
mérgezett jelen árad a vesztünkre, hol hidak íve
tanított a lassú sétára oda-vissza, alattuk a vizet
madár se issza, hol a rakparton egymásra figyelve
zsongott sok átutazó idegen, mára letérdelt a lélek,
sziszegő gyűlölet ráng süketen, s eliszkolt innen
a zsebkendőkbe fújt taknyos szerelem, se anyánk,
se apánk, árad a tört én, elem elem hátán mohón
zabráll, s te akkor megint kérdenéd, de hová folyt
el Isten könnye. Mit is mondhatnék, talán vissza,
az első nap felé, hol együtt volt még víz, föld s ég –

Üldögélsz kiürült napok alján, eldőlő egek alján,
szívverésed hallgatod, tűnődő ember, kő sérti fel
letaposott sarkad, darabkái roppannak a pusztuló
partnak, magas ünnepi pompában vonulnak a voltak,
vonul a vízen az egyetlen élet millió napja, felkel
s lebukik újra, a folyó váj magának új partokat,
élni jönnek oda más emberek millió más életet,
nőnek talpuk alá hóízű tavaszi fűvek, madár suhan
a víz felett, ragyog majd ott egy kopott pad, anyját
hívja a kisgyerek, s újra tanulnak beszélni az emberek –

Ó, hangok hídja, hídja a hangnak, súgja együgyű
hited, ömlő fényben ring majd a puha víz, a szapora
föld, bort tölt és megtöri a kéz a kenyeret, s kibőjtölt
jog lesz a világra vajúdott aranyhajú szeretet,
s én mondanám akkor, veled hiszem –

LOCKER DÁVID

BIRODALMI PSZICHOLÓGIA

A rejtett narcisztikusok
a jogosultságtudatukról ismerhetők fel leginkább,
azaz arról a megrendíthetetlen hozzáállásról,
hogy a világnak ki kell szolgálnia megkülönböztetett státuszukat.
A narcisztikusok drogszerűen függenek attól az érzéstől,
hogy ők különlegesek, és másokra van szükségük ahhoz,

hogy hozzájuk képest érezhessék ezt.

A narcisztikusok ezért leggyakrabban az olyan szakmákban lelhetőek fel, ahol kiélhetik territoriális és kompetitív ösztöneiket, például a politika, a gazdaság és a művészet területén.

Jellemző képzetek

– amelyeket a kiválasztott keveseknek néha meg is vallanak –

hogyan úgy érzik,

értük van minden,

hajnalban nekik kel fel a nap,

és tőlük búcsúzik este;

hogyan őszinte megrendültséggel vallanak arról,

hogyan egyszeri és elfutó életüket

nem természeti folyamatok normál működéséből adódó

biokémiai jelenségnek érzik,

hanem a legnagyobb csodának.

Ennek okát egyes példányok

lelki (pl. érzelmi vagy szociális izoláltságban töltött gyermekkor),

mások metafizikai okokra (pl. a különféle idealista irányzatok)

vezetik vissza.

Ez azonban a leggyakoribb megtévesztési technikájuk,

amellyel az empatikus készségünkre

és a racionális belátásunkra próbálnak hatni.

Ennél is gyakoribb álcázási módszerük,

hogyan *maguk is* empatikusnak és törődőnek mutatják magukat

a befolyásuk alá kerültnek.

Azonban könnyen lebuktathatjuk őket azzal,

ha a felsőbbrendű státuszukat fenyegető helyzetbe hozzuk őket.

Ilyenkor dühödt felháborodásban törnek ki,

hogyan „márpedig ez/az nekik jár”,

és nemegyszer olyan viselkedésre is képesek,

amely számunkra teljességgel racionalizálhatatlan.

Később, ha nincs veszélyben az egójuk,

újra visszahúzódnak, és ártatlannak, ártalmatlannak tűnnek.

Egyes beszámolók szerint még arra is akad példa,

hogyan a narcisztikusok bocsánatot kérnek a korábbi kirohanásaikért,

és metakommunikációjukban a bűntudat őszinte jelei is mutatkozhatnak.

Ez azonban ne tévesszen meg minket.

A narcisztikusokat ilyenkor pusztán komputációs mechanizmusok vezérlik,

amelyek során mérlegelik,

megéri-e nekik visszaszerezni áldozataik bizalmát,

s amennyiben pozitív összegre jön ki az eredmény,

hajlandók az olyan emberi érzelmek szimulálására,

mint az említett bűntudat

vagy épp a szeretet.

A cél természetesen itt is a jó szándékú környezet megtévesztése.

Hiszen ne feledjük,

a narcisztikus

lényegszerű, eleve adott és megváltoztathatatlan tulajdonsága

az ártó szándék és a körülöttük lévő emberi lények uralmuk alá hajtása.

Mindez azon hiányosságukból fakad,

hogy biológiailag képtelenek a szeretetre.

Nekünk, a normalitást képviselő többségi társadalomnak,

akik az olyan természetes készségekkel születtek,

mint az empátia és az önzetlenség,

nem adódik más választásunk,

mint a kérdéses csoport mielőbbi eliminálása.

Persze, hallhatók innen-onnan olyan,

a kortárs pszichológia által régóta meghaladott tévhitek,

miszerint létezik szabad akarat,

hogy az emberi társadalomban nem létezik olyan,

ami megváltoztathatatlan,

és ha még ezek közül egyik sem lenne igaz,

akkor is

a legszebb erény a kegyelem,

ám ezek a vélemények nem veszik tekintetbe azt a tényt,

hogy a narcisztikusok sikeres integrációja a természetükkel ellenkezik,

s így szinte csodával lenne határos.

És mi, a tudomány emberei,

itt, a 21. század hajnalán,

jól tudjuk,

hogy csodák

márpedig

nincsenek.

LACKFI

JÁNOS

FITNESZEZIK A SZÍVEMBEN

Nem, nem röptek még ki a gyerekeim, itthon

zibong a ház, zűrös és örömteli méhkaptár,

csepp Magyarország, miniatűr univerzum bolygóközi

konfliktusokkal, halálos sírásokkal, őrült nevetésekkel,

élettér, mely túlbuggyan, túlcsordul, akár a teli pelus,

akár a kisbaba által viccesen vagy önkéntelenül kiköpött, fröcsögő anyatejbuborék vagy sóska vagy répapüré, mely betéríti a bolygófelszínt, és lehet sikálni, ahogy minden nadrágszáramon, kardigánomon, ingujjamon, zakómon, galléromon felfedezek előbb vagy utóbb egy-egy gyanús foltot, falatka ételmaradékot, egyszer öltönyben-nyakkendőben, ballonkabátban futottam a busz után, hogy odaérjek időben ikszedik rosszul fizetett munkám színhelyére, talán tolmácsoltam, talán előadtam, talán felolvastam, talán szerkesztőségi ülésen unatkoztam, már nem emlékszem, nem ártott viszonylag elegánsnak lennem, nagyon örültem, hogy elérem a járatot, elégedetten vágódtam le az ülőhelyemre, ám ekkor kabátom hajtókájára esett a tekintetem, és hopp, mindkét oldalt takaros takonyplaccs-rendjelek borították a decensnek szánt ruhadarabot, nyilván beteg volt valamelyik gyerek, karban hircibáltam, s ő cserében nyomot hagyott felsőruházatomon, így élünk mi itt a pannon vidék dombjai tövében, mohos, nagy pincénk van, lehetetlen kihasználni, nem vagyunk borosgazdák, de gyermekeink odalenn műanyagmotoroznak, ijjal célba lönek egy hungarocelltáblára, élvezik, hogy visszhangzik kiabálásuk, a jövő nemzedék présre érett szőlőszemei játszanak odalenn, ki tudja, kik bujkáltak már ebben a bolthajtásos üregben Bottyán János generális óta, török elől, labanc elől vagy nácik, oroszok elől, életüket rejtve hordómélyre, dongnak a dongák, a levegőben meg telente jó kis füstszag úszik, szenesedő egykori fatörzsek mesélik, mennyi jószág kerengett a Zsámbék körüli mezőkön egykor, szellemnyájak bégetnek most, bődül a nem létező marha, ködként kavarnak elhalt ménesek, üvegharang a csontjuk, tompán kolompol, bizony még a dombról lezuhogó patak is tele volt vízzel, klottgatás, nyírott fejű, girhes bordájú gyerekek fulladtak bele árvíz idején, ma is ott ücsörögnek a parton, cukros zsíros kenyeret majszolnak, valamelyik szomszéd kanyarította le a vekniből jószívűen, víztározó is volt ám a környékbeli földeken, mutatom, merre, esőfelhőket pöfögtetett, sokkal csapadékosabb volt akkoriban az időjárás, harsányabb volt a békakoncert, és a szűnyogmiriád vonagló rongycsomókként ide-oda

csapódó denevéreket táplált, mutatóba néhány
most is akad még, akármilyen zsebkendőnyi a
kertünk, belefér a teljes égbolt, gyerekmedencében
lebegek, a fű kiégett, a kínai fenyő a felhők horpaszát
cirógatja, köröttem megfulladt darázstetemek, Isten
telibe mosolyogja a kertet, felsistereg a bőröm,
párafelhőket pöfögve szárad a hajam, a Fennvaló
jól befűtött, és ezt a pillanatot is ő tervezte el
az idők kezdetén, egybekötözgette őseim csontjait,
vágynak gerjesztette őket egymás iránt, hogy a vér
patakja sorozatos medreiben engedelmesen csorduljon
énfelém, töltsön ki, zuborogjon bennem, s tovább,
a mi szerelmünkön keresztül utódaimba, egészen
a kislábujjuk hegyéig, azt is párnásra tölti a legorganikusabb
életanyag, az utánozhatatlan, a feltalálhatatlan plazma,
melynek színes részecskekaleidoszkópjába olyan
kedvtelve bámul az Atya, fel-felkacag, elmorzsol
egy-egy könnyet az idő végtelen csövének túlfelén
kukucsálva, miközben itt van az innenső felén is,
dobszólót rögtönöz halántékomon, fejest ugrik
a vesémbé, fitneszezik szívemben, testem és vérem
vad szeretkezését bámulja örömmel, nem kukkoló,
hanem alkotó, örömét leli a jószágban, amely
életszalmát habzsol mohón, a gépben, mely
életszecsckát aprít precízen, a hullámtermészetű
létezőben, aki rózsaszín felhőként imbolyog
a térben, verset ír, szeret, altat, etet, továbbörökíti
a kapott génkombinációkat, gyermekagyakba
injekciózza saját álmait, nemzedékek sóvárgását,
élni tudását, élni nem tudását, csak tessék, csak tessék,
Zsámbéki Nagycirkusz, világszám, magról szaporítjuk
az életet, vadócba rózsát oltunk, visszük a vérvonalat,
a dalos kedvet, a kusza tánclépéseket, ez itt a ritmus,
ez itt a rítus, életbor érik életpincében, eső hull,
nap perzsel, jég mar, szél cserzi bőrünk, vagyunk,
hogy legyünk, mert a lenninél nincs több semmi,
mert a lenniből csírázik majd ki valódi fénylényünk.

**BÁNKI
ÉVA**

MAGAM HELYETT

Mamuska, papuska.
No és a többiek. Karok, karmok, lábak végtelen sora.
Figyelj csak, Évike! Puskagolyók süvítenek
a fülem mellett, ajtók csapódnak, durr, durr,
pedig a ház sincs meg, nemhogy az ajtó.
De a csattanása utolér, az óceán partján
vagy az álmom legmélyén is hallom.

Dühöt és félelmet örököltem. Az öröm (ha volt),
mint a túl gyorsan bekapott kockacukor, felszívódott.
Egy kis undok íz maradt belőle a nyelvem hegyén.
De ha a gáz felszisszen a radiátorban, ha lökdösnek,
vagy ha gúnyosan, túl hangosan mondják ki a nevem,
a kéréses kezek rángatni kezdenek. Rázogatnak,
mint egy összetört csontocskát. Taszigálnak,
húznak-vonnak, rángatnak, cibálnak. Véd engem
ez a lármás sereg, ismeretlen Jancsik és Józsik sokasága.
Hogy szégyellem, hogy resteltem őket! Pedig nélkülük
csak egy verssor lennék, ügyetlen tollpróba,
amit ottfelejtett valaki egy levél végén,
melynek feladója ismeretlen.

**HÁY
JÁNOS**

REGGEL

Olyan most a reggel,
hogy egy rímes verssel
indítom a napot.
Előkerül a gyerekkor.
Anyám szeret, apám nem ver,
egész nap termel,

s a bevételből nekem
egy jobb jövőt tervel.
Különben mindig
az anyám vert el,
csak konszenzuálisan
neki lett kiosztva a szeretet.

Olyan most a reggel,
hogy el is felejttem,
hogy minden megkezdett
napom a futamidőből
épp egy napot elvesz.
Utolsó számok, évek, hetek,
aztán lejár a lemez.
De az idő örök idő,
ha az ember minden
maradékot elfelez.

Olyan most a reggel,
hogy meg is ijedtem,
a hűtőben még minek
jár le a szavatossága.
Nem kéne gyorsan
megennem, mielőtt
nem lesz, ki megegye?
S hogy vajon túlélnek
a tartós ételek,
ha egyszer vége lesz?
A konzervek, a száraz
tészták, zacskós levesek.

Olyan most a reggel,
hogy már kora reggel
nyugtázom a napot.
Nem loptam kincset,
csillagot, de még holdat se.
A számlákat be-,
a kölcsönt visszafizetem.
Nem marad adósság,
csak régi valóság
a gyerekekre.

Olyan most a reggel,
hogy a rímekre nem figyeltem,
nem írtam olyat, hogy nincsen
apám, holott nincsen,
csak odakentem, ahogy jött,
hagytam, hogy hadd menjen,
akár egy ember, aki
úgy jött, ahogy ment,
a semmiből lett, és
semmivé lett,
tulajdonképpen véletlen.

